

CPIP DE CASTROVERDE
PROGRAMACIÓN
VALORES ÉTICOS
CURSO 4º da ESO
2022- 2023

1.	Normativa__3	
2.	Introdución e contextualización.____3	
3.	Obxectivos xerais de educación secundaria_5	
4.	Perfil competencial. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave e relación dos estándares de aprendizaxe avaliábeis da materia que forman parte dos perfís competenciais_____6	
5.	Concreción dos obxectivos para o curso.10	
6.	Contribución ao desenvolvemento das competencias clave_____12	
7.	Grao mínimo de consecución para superar a materia_____13	
8.	Procedementos e instrumentos de avaliación continua e final e criterios sobre avaliación, cualificación e promoción do alumnado._____14	
9.	Concrecións metodolóxicas que require a materia._____15	
10.	Materiais e recursos didácticos.16	
11.	Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.18	
12.	Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes._____18	
13.	Avaliación inicial e medidas que se deben adoptar como consecuencia dos resultados_____18	
14.	Criterios de cualificación e recuperación _____19	
15.	Medidas de atención á diversidade.19	
16.	Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso._____19	
17.	Actividades complementarias e extraescolares programadas.20	
18.	Mecanismos de revisión, de avaliación e de modificación da programación didáctica en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.____20	
19.	Adenda: Situación de confinamento pola covid20	

1. Normativa

- Lei Orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación (LOE), modificada pola Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro (LOMCE) para a mellora da calidade educativa.
- Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo da educación secundaria na Comunidade Autónoma de Galicia (DOG 25.0615).
- Ley Orgánica 3/2020, de 29 de decembro, pola que se modifica a ley Orgánica 2/2006, de 3 de maio, de Educación (no relativo á avaliación e condicións de promoción como se indica na disposición final quinta, con respecto ao calendario de implantación)
- Orde do 19 de maio de 2021 pola que se aproba o calendario escolar para o curso 2021/2022 nos centros docentes sostidos con fondos públicos na Comunidade Autónoma de Galicia.
- Resolución do 17 de xuño de 2021, da Secretaría Xeral de Educación e Formación Profesional, pola que se ditan instrucións para o desenvolvemento das ensinanzas de educación infantil, educación primaria, educación secundaria obrigatoria e bacharelato para o curso académico 2021/2022.
- Resolución do 10 de setembro de 2021, da Secretaría Xeral de Educación e Formación Profesional, pola que se ditan instrucións para a adopción de medidas organizativas nos centros educativos como consecuencia da pandemia da COVID-19.
- Resolución do 1 de setembro de 2021, das Consellerías de Cultura, Educación e Universidade e de Sanidade pola que se aproba o “Protocolo de adaptación ao contexto da Covid – 19 nos centros de ensino non universitario de Galicia para o curso 2021 – 2022.

2. Introducción e contextualización.

Introdución:

A materia de valores é o principal alicerce do currículo para traballar a educación cívica e constitucional dende unha perspectiva ética, así como unha das máis axeitadas para fomentar o espírito crítico, a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e comunicación e o emprendemento. O menor número de alumnos e alumnas por grupo, favorece a atención á diversidade e a participación.

Esta materia é fundamental para aprender a resolver os conflitos de forma pacífica e desenvolver os valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto polos dereitos humanos, a equidade de xénero, a inclusión da diversidade e o respecto polo medio ambiente.

Aínda que se espera unha melloría coa vacinación do alumnado maior de 12 anos, non debemos desprezar a alta transmisión da variante delta ou outras continxencias que puideran xurdir. Temos que ter en conta que podería volver ser un curso difícil, no que as faltas de asistencia sexan frecuentes, tanto por parte do alumnado como do profesorado, cada vez que aparezan síntomas compatibles coa Covid – 19; no que pode

haber cambios non previstos, como unha hipotética suspensión de clases e o conseguinte cambio a modosemipresencial ou telemático; ou incluso aínda que no mellor dos casos, puideran realizarse as clases de modo presencial todo o curso, as condicións non serán as máis axeitadas, dado que, como mínimo, teremos que permanecer a distancia de 1,5 m (ou a que marquen as autoridades sanitarias en cada momento), con máscaras de protección, coas mesas orientadas todas na mesma dirección e , moi probablemente, con abrigos postos por mor da ventilación necesaria. O alumnado non poderá levantarse e circular pola aula, o profesorado tampouco poderá achegarse ao alumnado a resolver dúbidas da mesma forma que en cursos anteriores á pandemia, etc. Todo isto dificulta a comunicación oral, os contactos humanos e o normal desenvolvemento dunha clase ordinaria. Aínda que o maior coñecemento do virus permite relaxar en parte as medidas Covid (o curso pasado non se realizaron visitas de poñentes, nin excursións en autobús e os xogos cooperativos e cuñas motrices estaban seriamente limitados), a situación segue a ser estresante, e debemos prever faltas de asistencia, polo que trataremos de facer as clases o máis entretidas e humanas que sexa posible. Sen diminuír as aprendizaxes importantes, debemos ser conscientes de que é imposible impartir todo o currículo sen facer recortes e engadindo, por se xa fora pouca a dificultade, unha falta de base maior que en cursos anteriores á pandemia, que aínda estamos tratando de compensar.

Contextualización:

<http://www.edu.xunta.gal/centros/cpicastroverde/>

TELÉFONO: 982 87 01 75

FAX: 982 87 01 82

CORREO ELECTRÓNICO: cpi.castroverde@edu.xunta.es

O centro está na vila de Castroverde, na Rúa dos Nenos

CP 27120 LUGO

No CPI plurilingüe de Castroverde, impartimos ensinanzas de Educación Infantil, Educación Primaria e Educación Secundaria Obrigatoria. A lingua materna dominante é o galego. Trátase dun centro pequeno, dunha soa liña e con clases pouco numerosas. Na materia de valores aínda son menos numerosas.

Castroverde está situado a 20 km. da capital da provincia. Conta cunha poboación modesta de 2802 habitantes en 2015, segundo o IGE, dos cales tan só 197 teñen entre 0 e 15 anos. En primaria o alumnado distribúese entre o colexio de Baleira, no Cádavo, e o CPI de Castroverde; mentres que secundaria cúrsase en Castroverde para todo o alumnado. A escasa poboación do municipio, unido ás agrupacións feitas como resposta á atención á diversidade permite ter unha ratio moi axeitada para traballar de forma personalizada.

En canto á distribución da poboación, atopamos unha gran dispersión en agrupacións de poucas vivendas. Por outra parte o territorio é unha transición entre a meseta luguesa e as Serras Orientais, de forma que o terreo vai gañando altura cara o leste coas Serras de Moneiro, O Mirador (cunha altura de 1.034 m en Pradairo), Puñago e A Baqueiriza (cunha altura de 836 m). Cando as precipitacións propias do inverno son en forma de neve, ás veces supón que parte do alumnado quede sen servizo de autobuses.

3. Obxectivos xerais de educación secundaria

A educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.

b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.

f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

4. Perfil competencial. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave e relación dos estándares de aprendizaxe avaliábeis da materia que forman parte dos perfís competenciais

Entendemos por competencias as capacidades para aplicar de xeito integrado os contidos propios de cada ensinanza e etapa educativa, coa fin de lograr a realización adecuada de actividades e a resolución eficaz de problemas complexos. Aínda que non se poden illar unhas competencias doutras completamente estas son os distintos perfís competenciais e xa que logo, a achega que fai a materia de valores ás competencias clave:

Comunicación Lingüística (CCL):

A Comunicación Lingüística é a habilidade para expresar conceptos, pensamentos, sentimentos, feitos e opinións de forma oral e escrita e para interactuar lingüisticamente dunha maneira axeitada e creativa en todos os posibles contextos sociais e culturais, como a educación e a formación, a vida privada e profesional e o ocio.

O alumnado deberá aprender a interpretar, comparar, analizar, sintetizar, localizar, definir, describir, enumerar e, en xeral, empregar todas as ferramentas propias da interpretación da información e a súa comunicación, dende os conceptos propios e específicos da materia de valores.

Para o bo desenvolvemento desta competencia, será decisivo o fomento da lectura, a análise e a reflexión sobre libros e textos relacionados cos contidos curriculares. Deste xeito, desenvolveranse a comprensión lectora e a expresión oral e escrita, á vez que se adquiren coñecementos sobre os valores éticos e os dereitos humanos.

Por outro lado, contribuírase conxuntamente á comunicación lingüística e á transmisión de valores a través da exposición e da resolución de dilemas morais, pois estes esixen poñer en práctica habilidades como a escoita activa, a empatía e a expresión de ideas e de sentimentos, utilizando a linguaxe verbal e a non verbal.

Os descritores que podemos utilizar serán: Comprender o sentido dos textos escritos e orais. Manter unha actitude favorable cara á lectura. Expresarse oralmente con corrección, adecuación e coherencia. Utilizar o vocabulario adecuado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais correctas para elaborar textos escritos e orais. Manexar elementos de comunicación non verbal en diferentes rexistros e nas diversas situacións comunicativas. Respetar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor... Compoñer distintos tipos de textos de forma creativa con sentido literario. Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en materias diversas.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT):

A competencia matemática é a habilidade para aplicar o razoamento matemático coa fin de resolver diversos problemas en situacións cotiás. Baseándose no bo dominio do cálculo, a énfase se sitúa no proceso e a actividade, aínda que tamén nos coñecementos. A competencia matemática entraña en distintos grados, a capacidade e a vontade de utilizar modos matemáticos de pensamento (pensamento lóxico e espacial) e representación (fórmulas, modelos, construcións, gráficos e diagramas).

A competencia en materia científica alude á capacidade e á vontade de empregar o conxunto dos coñecementos e a metodoloxía empregados para explicar a natureza, coa fin de expor preguntas e extraer conclusións baseadas en probas.

Por competencia en materia de tecnoloxía enténdese a aplicación de ditos coñecementos e metodoloxías en resposta ao que se percibe como desexos ou necesidades humanos. As competencias científicas e tecnolóxicas entrañan a comprensión dos cambios causados pola actividade humana e a responsabilidade de cada individuo como cidadán.

O desenvolvemento desta competencia nesta área permítenos afondar no eixe sobre o que xira todo o currículo básico e o carácter específico do saber ético, xa que todo problema ou situación implica unha demostración racional. Así mesmo, esta competencia ofrece a oportunidade de realizar argumentacións, considerar e realizar xuízos morais e aplicar estratexias de resolución de problemas.

Competencia dixital (CD):

A competencia dixital entraña o uso seguro e crítico das tecnoloxías da sociedade e da información para o traballo, o lecer e a comunicación. Susténtase nas competencias básicas en materia de TIC: o uso de ordenadores para obter, avaliar, almacenar, presentar e intercambiar información, e comunicarse e participar nas redes de colaboración a través de internet. A competencia dixital esixe unha boa comprensión e amplos coñecementos sobre a natureza, a función e as oportunidades das tecnoloxías da sociedade e da información en situacións cotiás da vida privada, social e profesional. Isto leva asociado o coñecemento das principais aplicacións informáticas, como os sistemas de tratamento de textos, follas de cálculo, bases de datos, almacenamento e xestión da información, e a comprensión das oportunidades e dos riscos potenciais que ofrecen Internet e a comunicación por medios electrónicos (correo electrónico ou ferramentas de rede) para a vida profesional, o lecer, a posta en común de información e as redes de colaboración, a aprendizaxe e a investigación. Do mesmo xeito, as persoas deben comprender as posibilidades que as tecnoloxías da sociedade e da información ofrecen como ferramenta de axuda á creatividade e á innovación, e estar ao corrente das cuestións relacionadas coa validez e a fiabilidade da información dispoñible e dos principios legais e éticos polos que debe rexerse o uso interactivo das tecnoloxías da sociedade e da información.

As capacidades necesarias inclúen: a capacidade de buscar, obter e tratar información, así como de utilizala de maneira crítica e sistemática, avaliando a súa pertinencia e diferenciando entre información real e virtual, pero recoñecendo ao mesmo tempo os vínculos. As persoas deben ser quen de empregar ferramentas para producir, presentar e comprender información complexa e ter a habilidade necesaria para acceder a servizos baseados en Internet, buscalos e utilizalos, pero tamén deben saber como empregar as tecnoloxías da sociedade e da información como base do pensamento crítico, a creatividade e a innovación.

Aprender a aprender (CAA):

Aprender a aprender é a habilidade para iniciar a aprendizaxe e persistir nela, para organizar a súa propia aprendizaxe e xestionar o tempo e a información eficazmente, xa sexa individualmente ou en grupos. Esta competencia implica ser consciente do propio proceso de aprendizaxe e da necesidade de aprendizaxe de cada un, determinar as oportunidades dispoñibles e ser quen de superar os obstáculos coa fin de culminar a aprendizaxe con éxito. Dita competencia significa adquirir, procesar e asimilar novos coñecementos e capacidades, así como buscar orientacións e facer uso delas. O feito de “aprender a aprender” fai que o alumnado se axude de experiencias vitais e de aprendizaxe anteriores coa fin de empregar e aplicar os novos coñecementos e capacidades en moi diversos contextos, como os da vida privada e profesional e a educación e formación. A motivación e a confianza son cruciais para a adquisición desta competencia.

“Aprender a aprender” esixe a adquisición das capacidades básicas fundamentais necesarias para a aprendizaxe como a lectura, a escritura, o cálculo e as TIC. Elementos que se traballarán con materiais propios da materia como textos sobre os diferentes contidos de valores, mapas, gráficos, estatísticas, etc. Deben poder concentrarse por períodos longos de tempo e aprender a superar os obstáculos e resolver problemas. Deben poder aplicar o aprendido a novas situacións.

A competencia de aprender a aprender implica ser consciente das necesidades e dos procesos de aprendizaxe, o recoñecemento de oportunidades e a habilidade de superar dificultades para poder aprender con éxito. Esta promóvese na área de Valores Éticos mediante o exercicio de procesos cognitivos como analizar, sintetizar, relacionar, comparar ou argumentar, así como favorecendo o interese por descubrir a verdade e os valores que impregnan as experiencias da súa vida cotiá

Os descritores que poderíamos utilizar para adestrar esta competencia serían: Identificar potencialidades persoais como aprendiz: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas... Xestionar os recursos e as motivacións persoais en favor da aprendizaxe. Xerar estratexias para aprender en distintos contextos de aprendizaxe. Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente... Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos. Planificar os recursos necesarios e os pasos que se deben realizar no proceso de aprendizaxe. Avaliar a consecución dos obxectivos de aprendizaxe. Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

Competencias sociais e cívicas (CSC):

Estas competencias inclúen as persoais e interculturais e recollen todas as formas de comportamento que preparan ás persoas para participar dunha maneira eficaz e construtiva na vida social e profesional, especialmente en sociedades cada ve máis diversificadas, e , no seu caso, para resolver conflitos. A competencia cívica prepara ás persoas para participar plenamente na vida cívica grazas ao coñecemento de conceptos e estruturas sociais e políticas, e ao compromiso de participación activa e democrática.

Para poder participar plenamente nos ámbitos social e interpersoal, é fundamental comprender os códigos de conduta e os usos xeralmente aceptados nas distintas sociedades e contextos (por exemplos, no traballo). A mesma importancia ten coñecer os conceptos básicos relativos ao individuo, ao grupo, á organización do traballo, á igualdade e a non discriminación entre homes e mulleres, a sociedade e a cultura. Asemade, é esencial comprender as dimensións multiculturais e socioeconómicas das sociedades europeas e percibir como a identidade cultural nacional interactúa coa europea.

Os elementos fundamentais desta competencia inclúen a capacidade de comunicarse dunha maneira construtiva nos distintos contextos, mostrar tolerancia, expresar e comprender puntos de vista diferentes, negociar sabendo inspirar confianza, e sentir empatía. As persoas deben ser quen de xestionar o estrés e a frustración e de expresalos dunha maneira construtiva, e tamén de distinguir a esfera profesional da privada.

Esta competencia baséase nunha actitude de colaboración, na seguridade nun mesmo ou mesma e na integridade. As persoas deben interesarse polo desenvolvemento socioeconómico, a comunicación intercultural, a diversidade de valores e o respecto polos outros, así como estar dispostas a superar os prexuízos e a comprometerse.

A competencia cívica baséase no coñecemento dos conceptos de democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e dereitos civís, así como da súa formulación na Carta dos Dereitos Fundamentais da Unión Europea e en declaracións internacionais, e da súa aplicación por parte das distintas institucións a escala local, rexional, nacional, europea e internacional.

É esencial o coñecemento da integración europea e das estruturas da Unión Europea e os seus principais obxectivos e valores.

Esta capacidade debe axudarlles a desenvolver a habilidade para interactuar eficazmente no ámbito público e para manifestar solidariedade e interese por resolver os problemas que afecten á comunidade, xa sexa local ou máis ampla. Leva asociada a participación na súa comunidade e o sentimento de pertenza a ela.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE):

É a habilidade para transformar as ideas en actos. Está relacionado coa creatividade, a innovación, a asunción de riscos e a capacidade para planificar e xestionar proxectos coa fin de acadar obxectivos. A materia de valores pode contribuír a esta competencia mellorando as capacidades de planificación, organización, xestión, liderado e a delegación, a análise, a comunicación, a celebración de sesións informativas, a avaliación, rexistro de resultados, negociación, etc. Traballan a capacidade de traballar tanto individualmente como de maneira colaborativa dentro dun equipo. Poderán desenvolver a capacidade de valorar os puntos fortes e débiles de un mesmo e dunha mesma e da avaliar e asumir riscos cando estea xustificado.

As actitudes que caracterizan esta competencia son a iniciativa, a proactividade, a independencia e a innovación; a motivación e a determinación á hora de cumprir os obxectivos.

Conciencia e expresións culturais (CCEC):

É a apreciación da importancia da expresión creativa de ideas, experiencias e emocións a través de distintos medios.

A expresión cultural precisa una conciencia da herdanza cultural a escala local, nacional e europea e do seu lugar no mundo. Abarca coñecementos básicos das principais obras culturais. É esencial comprender a diversidade cultural e lingüística en Europa e outras rexións do mundo, a necesidade de preservala e a importancia dos factores estéticos na vida cotiá.

Débese traballar a apreciación e a expresión; a apreciación e o goce das obras de arte.

A base do respecto e da actitude aberta á diversidade da expresión cultural é unha boa comprensión da cultura propia e un sentimento de identidade. Unha actitude positiva baséase tamén na creatividade e na vontade de cultivar as capacidades estéticas mediante a expresión artística e a participación na vida cultural.

Os descritores que adestraremos nesta competencia son: valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural. Expresar sentimentos e emocións desde códigos artísticos. Apreciar a beleza das expresións artísticas e as manifestacións de creatividade e fomentar o gusto pola estética no ámbito cotián. Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

5. Concreción dos obxectivos para o curso.

Obxectivos para 4º da ESO:

- Expresarse correctamente, de forma oral ou escrita, empregando o vocabulario específico da materia e desenvolvendo ou sintetizando o discurso, en diferentes rexistros, segundo corresponda. □ Iniciarse no análise e comentario crítico de textos sobre ética e moral ou dilemas morais.
- Manexar as ferramentas propias da interpretación da información e a súa comunicación, empregando o vocabulario específico da materia: interpretar, comparar, analizar, sintetizar, localizar, definir, describir, enumerar, etc.

- Realizar eficientemente procuras de información en internet, consultando as fontes necesarias.
- Contrastar a fiabilidade das fontes de información e a tendencia política ou filosófica do autor ou autora.
- Manexar as ferramentas necesarias da Tecnoloxía da Información e Comunicación, necesarias para a materia de valores.
- Considerar á muller como integrante activa da historia do pensamento , rexeitando visións androcentristas da filosofía, ética ou moral.
- Valorar a importancia dunha análise dos valores que rexeite o eurocentrismo.
- Exercitar a capacidade de traballo colaborativo, de forma que resulten producións ben articuladas e enriquecidas por todos os membros do grupo.
- Participar en debates argumentando e defendendo o seu criterio con respecto e empatía e baseando os seus razoamentos en datos contrastados.
- Fortalecer hábitos de estudo e traballo individuais.

6. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTE DAS COMPETENCIAS CLAVES.

ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS
VEB5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar.	CL CD AA CSC CEC
VEB4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia,	CL AA CSC CEC
internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.).	
VEB6.1.1. Utiliza información de forma selectiva para atopar algúns criterios que cumpra ter en conta para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e as consecuencias persoais, sociais e ambientais que a súa aplicación poida ter.	CL CD AA CSC CEC

7. GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA

ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN DE CADA ESTÁNDAR	CONTIDOS MÍNIMOS ESIXIBLES
VEB5.3.1.	Realización de composicións escritas - exames, disertacións e traballos monográficos- con planificación, orde, coherencia, claridade e corrección (estética, gramatical e de contidos).	B1.1. A dignidade do ser humano como valor básico no que se asenta a DUDH. B1.2. Atributos esenciais do ser humano na DUDH: razón, conciencia e liberdade. B1.3. Léxico do bloque: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc. B2.4. Medios de comunicación de masas e socialización global. Conflito entre liberdade de expresión outros dereitos. B4.1. Democracia e xustiza. B4.2. Deberes cívicos como cumprimento de valores éticos e como defensa e difusión dos dereitos humanos. B4.3. Perigos dunha globalización sen valores éticos.
VEB4.2.1.	Participar no diálogo construtivo de maneira colaborativa.	

	Unha actitude de respecto e aprecio das persoas (docentes e discentes), contidos, actividades e materiais implicados no proceso de ensino-aprendizaxe.	B6.1. Validez ética dos proxectos científicos e tecnolóxicos.
VEB6.1.1.	Aplicación das técnicas de estudo e lectura activa : subliñar, esquematizar e resumir.	

8. Procedementos e instrumentos de avaliación continua e final e criterios sobre avaliación, cualificación e promoción do alumnado.

ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE	1ª A V	2ª A V	3ª AV	INSTRUMENTOS E PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN
VEB5.3.1.	X	X	X	Procedemento: Realización de composicións escritas. Instrumento: Proba escritas : exames, disertacións e traballos monográficos. Rúbrica para avaliar a comprensión.	33,33%
VEB4.2.1.	X	X	X	Procedemento: Sesións de lectura e diálogo construtivo. Instrumento: Lectura silenciosa dun texto. O discente deberá subliñar as ideas fundamentais. Participación nun diálogo. Rúbrica para avaliar a comprensión.	33,33%
VEB6.1.1.	X	X	X	Procedemento: Realización práctica. Instrumento: Aplicación, nas diferentes tarefas, das técnicas de lectura activa: subliñar, esquematizar e resumir. Rúbrica para avaliar a comprensión.	33,33%

A avaliación do proceso de aprendizaxe do alumnado na educación secundaria obrigatoria será continua, formativa e integradora. Promoveremos que a avaliación formativa sexa constante, evitando confundir avaliación formativa con cualificacións. O alumnado debe ter claro en todo momento que aspectos do seu traballo ou das súas producións van no camiño axeitado e que debe cambiar.

Na materia de valores avaliaremos a participación na clase e a elaboración de traballos e presentacións, así como a súa exposición oral.

En caso de suspensión das clases pola covid – 19 e o desenvolvemento telemático do curso, os exames serán traballos individuais ou de grupo, xunto con entrevistas orais por vía telefónica ou en videoconferencia, para comprobar que o traballo foi realizado por cada alumno ou alumna. Nestas entrevistas orais o alumnado defenderá o seu traballo e responderá a preguntas sobre o mesmo, contando tamén, non só o coñecemento teórico do mesmo, senón tamén a expresión e o uso dun vocabulario específico da materia.

Cando no proceso de avaliación continua o progreso dunha alumna ou alumno non sexa o adecuado, estableceranse medidas de reforzo educativo. Estas medidas adoptaranse en calquera momento do curso, tan pronto como se detecten as dificultades, e estarán dirixidas a garantir a adquisición das competencias imprescindibles para continuar o proceso educativo. Estas medidas poden ser moi variadas e se adoptarán de forma individual en función dos problemas específicos da alumna ou alumno concreto.

A avaliación do proceso de aprendizaxe do alumnado deberá ser integradora, e deberá terse en conta desde todas as materias a consecución dos obxectivos establecidos para a etapa e o desenvolvemento das competencias correspondente. No tocante á promoción, será o equipo docente, constituído en cada caso polos profesores e as profesoras do alumno ou da alumna, coordinado polo titor ou titora, o que actuará de maneira colexiada ao longo do proceso de avaliación e na adopción das decisións resultantes deste, no marco establecido pola consellería con competencias en materia de educación. Este departamento entende que a

repetición de curso é unha medida extraordinaria que debe utilizarse só como último recurso en casos moi puntuais, xa que rara vez supón unha melloría dos resultados académicos do alumnado. Arrastrar materias pendentes tampouco axuda á mellora das competencias. Desde o departamento traballárase por evitar que as materias do departamento queden suspensas dun curso para o seguinte.

9. Concrecións metodolóxicas que require a materia.

Procuraremos partir da competencia inicial do alumnado respectando a súa individualidade. Dada a variedade de estilos e ritmos de aprendizaxe do alumnado deste grupo traballaremos o máis posible en pequenos grupos heteroxéneos, ou en parellas, para aproveitar a capacidade pedagóxica dos intercambios entre iguais, sempre que encontremos a forma de solucionar o problema da separación física e máscaras de protección con medios tecnolóxicos. Procuraremos variar a forma de presentar os contidos: textos (esquemáticos ou non, con diferente grao de dificultade, en distintos rexistros...), imaxes, podcasts, vídeos, textos, información oral, etc., para poder chegar de forma efectiva aos distintos alumnos e alumnas independentemente de cal sexa a súa forma de aprender. A idea é traballar dende o enfoque propio do Deseño Universal da Aprendizaxe, para atender á diversidade de todo o alumnado, estea ou non etiquetado con algún problema específico.

A metodoloxía será activa e participativa, de tal xeito que o alumnado non sexa un mero receptor de información, senón que deba refacer os contidos, razoar, relacionar, expor hipóteses, e crear proxectos concretos a través das distintas tarefas. Realizarán pequenos traballos de indagación e debates. Os traballos de indagación teñen unha gran capacidade de motivación e promoven unha aprendizaxe máis fonda que a memorización de contidos non elaborados polo propio alumnado. Integraremos o uso das tecnoloxías da información e da comunicación na aula, como recuso metodolóxico útil para desenvolver as tarefas de ensino e aprendizaxe, especialmente útil na situación de pandemia na que nos atopamos.

Para unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, deberán deseñarse actividades de aprendizaxe integradas que lle permitan ao alumnado avanza cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo. Para isto, aproveitaranse as posibilidades que ofrecen as metodoloxías de proxectos, entre outras.

O grupo contará cunha aula virtual en Edixgal ou na aula virtual do centro, no que iremos colgando os temas tratados, os vídeos e todo o material necesario para que tanto o alumnado como as familias saiban en cada momento que é o que se está traballando.

Secuenciación habitual de traballo

- **Detección de ideas previas/motivación:** presentación da unidade a ser posible cun vídeo ou texto que esperte a curiosidade, que presente problemas, inxustizas, enigmas, etc., é dicir, un vídeo ou artigo motivador que non deixe indiferente. Tras a visualización farase unha posta en común de ideas, dúbidas, coñecementos previos... A profesora estimulará o debate e fará preguntas relativas ao tema para descubrir as ideas previas e o nivel competencial do alumnado nos contidos, procedementos e actitudes.
No caso de suspensión das clases e ensino telemático, o anterior será substituído polo visionado dun vídeo e a posta en común a través de videoconferencia.
- **Información:**

- Tras a detección de ideas previas e motivación a profesora entregará unha rúbrica na que se indicará exactamente que é o que se vai avaliar e como teñen que traballar. Traballaremos como buscar na web con buscadores como google e a fiabilidade das fontes de información en internet. En caso de suspensión das clases, todo isto realizarase a través de Edixgal ou na aula virtual do centro, teléfono Whatsapp, ou calquera outro recurso que beneficie ao alumnado.
- **Traballo persoal:**
 - Ben coas tablets de Edigal, ou ben con materiais impresos obtidos da web que traian da casa ou proporcione a profesora, no caso de non funcionar internet, o alumnado traballará por grupos indagando sobre o tema proposto, sempre tendo en conta a rúbrica correspondente. A profesora circulará entre os distintos grupos para observar como se organizan e traballan, responder dúbidas e realizar unha avaliación formativa que lles permita ir modificando o traballo se non é o axeitado.
- **Debate:**
 - Unha vez que teñan coñecementos sobre o tema en cuestión, realizaremos debates a través de distintas dinámicas de grupo para favorecer a aprendizaxe entre iguais.
- **Realización de presentacións:**
 - O alumnado elaborará en diversos formatos (video, presentacións orais, presentacións en powerpoint, geniality, podcasts...), unha presentación do tema coas súas propias conclusións e observacións persoais.
- **Avaliación:**
 - Avaliaremos cada traballo e a participación en debates.

10. Materiais e recursos didácticos.

Empregaremos apuntes, documentos escritos e imaxes, vídeos, presentacións de powerpoint, etc., e fundamentalmente a información variada da web a través dos ordenadores Edixgal.

Promoveremos a lectura a través de textos relacionados coa materia que ilustren os contidos impartidos, que sirvan para obter información ou afondar en determinados aspectos de interese. O alumnado máis avanzado poderá manexar textos actuais de diferentes medios de comunicación cunha linguaxe máis complicada, aprendendo a obter determinados datos e sacar conclusións aínda que non se comprenda o texto en toda a súa complexidade.

Dada a situación na que nos encontramos, e a necesidade de que as cadeiras estean separadas metro e medio, o alumnado permaneza con máscara e coas mesas orientadas na mesma dirección, empregaremos ferramentas de colaboración a través dos ordenadores persoais.

Con respecto ao **plan lector**, en Xeografía e Historia non se promoverá a lectura de libros de lectura concretos, senón que se traballará o gusto pola lectura a través dos textos e documentos aportados para o traballo da materia. Procuraremos fomentar especialmente a lectura dos diarios informativos e artigos variados de diversas fontes de internet.

Prepararemos dúas tertulias dialóxicas, comúns a toda secundaria. Unha a realizaremos para conmemorar o día da Muller, e outra o día da paz. Para a súa realización lerán fragmentos dos seguintes textos:

- “La mujer moderna y sus derechos” de Carmen de Burgos.
- Selección de textos de varios autores sobre a guerra civil española.

En caso de suspensión das clases por mor da covid, as tertulias realizaranse por videoconferencia.

10. Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.

1.- Avaliación da proceso de ensino e de práctica docente	Escala			
(Indicadores de logro)				
Proceso de ensino:	1	2	3	4
1.- O nivel de dificultade foi adecuado ás características do alumnado?				
2.- Conseguiuse crear un conflito cognitivo que favoreza a aprendizaxe?				
3.- Conseguiuse motivar para conseguir a súa actividade intelectual?				
4.- Conseguiuse a participación activa de todo o alumnado?				
5.- Contouse co apoio e implicación das familias no traballo do alumnado nos casos necesarios?				
6.- Mantívose un contacto periódico coa familia por parte do profesorado nos casos necesarios?				
7. Conseguiuse que o alumnado conectase o académico coa vida real?				
8. Conseguiuse obter o máximo rendemento de todos e cada un ou cada unha dos alumnos e alumnas?				
9.- Atendeuse adecuadamente á diversidade do alumnado?				
10.- Usáronse distintos instrumentos de avaliación?				
11.- Dáse un peso real á observación do traballo na aula?				
12.- Valorouse adecuadamente o traballo colaborativo do alumnado dentro do grupo?				

Práctica docente:	1	2	3	4
1.- Como norma xeral fanse explicacións xerais para todo o alumnado				
2.- Ofrecese a cada alumno/a as explicacións individualizadas que precisa?				
3.- Elabóranse actividades de distinta dificultade atendendo á diversidade ?				
4.- Elabóranse probas de avaliación de distinta dificultade para os alumnos que o precisan?				
5.- Utilízanse distintas estratexias metodolóxicas en función dos temas a tratar?				
6.- Intercálase o traballo individual e en equipo?				
7.- Poténcianse estratexias de animación á lectura e de comprensión e expresión oral?				
8.- Incorporáanse as TIC aos procesos de ensino - aprendizaxe				
9.- Préstase atención aos temas transversais vinculados a cada estándar?				

10.- Ofrécese ao alumnado de forma áxil os resultados das probas/exames,etc?				
11.- Coméntase co alumnado os fallos máis significativos das probas /exames, etc?				
12.- Dáselle ao alumnado a posibilidade de visualizar e comentar os seus fallos?				
13.- Cal é o grao de implicación nas funcións de tutoría e orientación do profesorado?				
14.- Evitouse provocar indefensión aprendida ou efecto pigmalión negativo?				
15.- Establecéronse medidas de apoio, reforzo, etc vinculadas aos estándares?				
16.- Avaliase a eficacia dos programas de apoio, reforzo, recuperación, ampliación,.. ?				

11.Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

Haberá un plan de reforzo elaborado polo profesorado que imparte a materia baixo directrices do departamento co coñecemento da titora ou titor.

O plan deberá ter como referentes os obxectivos da materia e adquisición de competencias.

Realizaráselle ao alumnado unha proposta de traballo completo e individualizado no que se desenvolvan os criterios mínimos exisibles en cada unidade didáctica.

Está proposta será resultado dun seguimento individualizado que se fará do alumnado revisando os traballos entregados por trimestre para poder asignar un novo traballo final.

12.Avaliación inicial e medidas que se poden adoptar como consecuencia dos resultados.

A avaliación inicial realizarase durante as primeiras semanas do curso escolar. Este proceso comprendera as seguintes accións que permitan identificar as dificultades do alumnado, así como as súas necesidades de atención educativa:

- Análise dos informes de avaliación individualizados do curso anterior.
- Coñecemento personalizado do alumnado e da súa situación emocional co fin de tomar as e decisións profesionais de actuación por parte do profesorado.

Realizaremos un sociograma para tratar de organizar os grupos para as actividades colaborativas de forma que beneficien a cohesión do grupo e o bo ambiente da clase. As actividades en pequeno grupo realizaranse ao aire libre.

Tamén realizaremos algún xogo cooperativo de autocoñecemento e coñecemento dos compañeiros e compañeiras, que servirá para romper o xeo, mellorar o ambiente e coñecer ao noso alumnado.

Cos resultados da avaliación inicial, xunto co que se comente na reunión de avaliación inicial co resto do profesorado do curso e os informes do departamento de orientación, retocaremos a programación se fora necesario, e adoptaremos as medidas de atención á diversidade pertinentes. O sociograma servirá para tratar de mellorar as relacións interpersoais do grupo mediante xogos cooperativos (sempre mantendo as medidas de seguridade necesarias), disposición do alumnado na aula, organización de grupos para a realización dos traballos, etc.

13.Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Ao final de cada avaliación teranse en conta tres porcentaxes:

1. As probas escritas, calquera que sexa o seu formato (traballo de investigación, reflexión persoal no caderno individual, comentarios de texto...), suporá o 80 % da cualificación global
2. Os traballos en grupo que se propoñan suporán un 10% na cualificación. Poderán realizarse varias por trimestre.
3. As intervencións orais baseadas nunha argumentación clara, coherente, respectuosa das ideas, así como a implicación baseado no esforzo persoal á hora da responsabilidade co traballo diario da materia suporá un 10%.

Criterios de cualificación:

Á nota de cada avaliación se lle aplicaran as regras de redondeo: Ao enteiro superior máis próximo no caso de que a cifra das décimas sexa igual ou superior a 5

Criterios de recuperación:

Cunha avaliación continua e progresiva, iranse aplicando medidas de recuperacións en cada avaliación para facer un seguimento exhaustivo das dificultades que presente o alumnado. Polo tanto, deberanse realizar con novas indicacións aqueles traballos que non acaden un mínimo dun 5.

14. Medidas de atención á diversidade.

Ao ser un alumnado moi escaso e dado o carácter propio da materia de valores, a atención á diversidade será a base. Os intercambios entre iguais en grupos heteroxéneos son o marco ideal para atender a diversidade. A atención será totalmente personalizada e a guía da profesora estreita. Adaptaremos tempos, dificultade das buscas, temas analizados, etc.

15. Concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso.

Os temas transversais veñen concretados nas táboas desta programación. Correspóndense cos seguintes temas transversais:

- CL Comprensión lectora
- EOE Expresión oral e escrita.
- CA Comunicación Audiovisual.
- TIC Tecnoloxías da información e a comunicación.
- EMP Emprendemento.
- EC Educación Cívica.
- PV Prevención da violencia.

A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballaranse en todas as materias, pero teñen un tratamento específico e claro na materia de valores.

Do mesmo xeito, se promoverá a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como os valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e as mulleres, e ás persoas con diversidade funcional, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención de todo tipo de violencia.

Tanto nos materiais empregados como na expresión escrita ou oral na clase, evítaranse os comportamentos ou expresións sexistas ou estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.

Procuraremos poñer de relevo e afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo ou mesma e no sentido crítico.

Procuraremos facer xurdir algún tema relacionado coa seguridade vial para colaborar na prevención dos accidentes de tráfico, procuraremos facer a nosa achega para que o alumnado coñeza os seus dereitos e deberes como usuarios ou usuarias das vías, en calidade de peóns, viaxeiros ou viaxeiras, condutores ou condutoras de diversos vehículos, etc.

16. Actividades complementarias e extraescolares programadas.

Aproveitaremos as saídas programadas dende o departamento de xeografía e historia para analízalas dende o punto de vista dos valores éticos.

17. Mecanismos de revisión, de avaliación e de modificación da programación didáctica en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.

A programación revisárase con detemento a lo menos ao remate de cada trimestre. En caso de desfase importante analizaremos as causas do mesmo coa fin de evitar no futuro retrasos similares se é posible (ás veces son causas alleas á propia programación tales como neve, actividades extraescolares doutros departamentos, etc.). Este curso vaise complicar polas ausencias derivadas da presenza de síntomas compatibles coa Covid 19, ou incluso unha eventual suspensión das clases, en función da evolución da pandemia.

Corrixiremos os factores que entorpeceron o progreso ao ritmo planeado e procederemos a resumir os contidos da avaliación seguinte ou eliminar actividades de ampliación. Se o desfase é demasiado acusado reduciremos tamén a lonxitude dos vídeos proxectados e en último caso substituiremos algún tema que tiveramos proxectado que elaborase o propio alumnado por fotocopias e exercicios guiados pola profesora, que soe ser un procedemento máis rápido. Prescindiremos de todo o accesorio ata poñernos ao día.

18. Adenda: Situación de confinamento por Covid

Se o alumnado, total ou parcialmente, quedara confinado por mor da Covid 19, trataremos de que participe nas clases a través de webex. De non ser posible, colgaremos vídeos e exercicios na plataforma Edixgal.

A avaliación realizarémola pola participación a través de Webex e/ou polos traballos que se vaian realizando e entregando a través da web.